

COLLEGE SPECIALISMEN GEZONDHEIDSZORGPSYCHOLOOG

Besluit CSG 2013-02

Besluit inzake de aanwijzing van de klinische neuropsychologie als specialistisch deelgebied van de gezondheidszorgpsychologie en de titel verbonden aan dit specialisme

(Besluit specialisme klinische neuropsychologie)

Vastgesteld op 25 januari 2007; gewijzigd op 12 december 2007 en 21 februari 2008. In werking getreden op 1 januari 2008. Goedgekeurd door de Minister op 14 mei 2008, MEVA/BO-2848030.

Gewijzigd bij besluit van het College op 2 december 2008, goedgekeurd door de Minister op 15 april 2009 en in werking getreden op 1 juni 2009.

Gewijzigd op 4 juni 2013, instemming van de Minister verkregen op 4 december 2013, in werking getreden op 1 januari 2014.

Het College Specialismen Gezondheidszorgpsycholoog,

gezien het verzoek van de sectie neuropsychologie van het Nederlands Instituut van Psychologen van 22 oktober 2003,
gelet op artikel 14 van de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg, de Specialismenregeling gezondheidszorgpsychologie, en het Toetsingskader voor erkenning van specialismen binnen de gezondheidszorgpsychologie,
gezien het rapport van de commissie klinische neuropsychologie,
gezien de adviezen van het Bestuur van de Federatie van Gezondheidszorgpsychologen, het Nederlands Instituut van Psychologen en de Nederlandse Vereniging van Pedagogogen en Onderwijskundigen,
gelet op het advies over de uitvoeringsaspecten van de Registratiecommissie Specialismen Gezondheidszorgpsycholoog,

besluit:

Hoofdstuk I. Begripsomschrijvingen

Artikel 1

In dit besluit wordt verstaan onder:

College:	het College Specialismen Gezondheidszorgpsycholoog;
gesuperviseerde werkervaring:	werkzaamheden in het kader van de opleiding tot klinisch neuropsycholoog die verricht worden binnen een praktijkopleidinginstelling, onder toezicht van de praktijkopleider;

gezondheidszorgpsycholoog:	degene die is ingeschreven in het register van gezondheidszorgpsychologen als bedoeld in artikel 3 van de Wet;
registratiecommissie	de Registratiecommissie Specialismen Gezondheidszorgpsycholoog;
supervisie:	het methodisch analyseren en evalueren van de door de opleiding verrichte werkzaamheden;
Wet:	de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg.

Hoofdstuk II Aanwijzing specialisme

Artikel 2

1. De klinische neuropsychologie wordt aangewezen als specialisme van de gezondheidszorgpsychologie als bedoeld in artikel 14 van de wet.
2. Er wordt een register ingesteld van beoefenaren van het in het eerste lid genoemde specialisme.
3. Degene die is ingeschreven in het in het tweede lid bedoelde register heeft het recht tot het voeren van de titel klinisch neuropsycholoog.
4. Het deskundigheidsgebied van de klinisch neuropsycholoog omvat de diagnostiek, voorlichting, begeleiding en behandeling van de cognitieve, emotionele en gedragsmatige gevolgen van hersenletsels en hersendysfuncties, alsmede wetenschappelijk onderzoek, zorginnovatie en zorgmanagement op dit terrein.

Hoofdstuk III Opleidingseisen

Artikel 3

1. Voor erkenning van de beroepskwalificatie van klinisch neuropsycholoog komt in aanmerking:
  - a. een gezondheidszorgpsycholoog die in het bezit is van een Nederlandse opleidingstitel tot klinisch neuropsycholoog;
  - b. een gezondheidszorgpsycholoog die in het bezit is van een buitenlandse beroepskwalificatie voor het specialisme klinische neuropsychologie zoals bedoeld in het Besluit buitenslands gediplomeerde gezondheidszorgpsycholoog-specialisten;
2. Voor inschrijving in het register van klinisch neuropsychologen komt in aanmerking:
  - a. een gezondheidszorgpsycholoog die in het bezit is van een erkende beroepskwalificatie als bedoeld in het eerste lid;
  - b. een gezondheidszorgpsycholoog die in het verleden was ingeschreven in het register van klinisch neuropsychologen en die voldoet aan de eisen voor herintreding zoals bedoeld in het Besluit herintreding gezondheidszorgpsycholoog-specialisten.

Artikel 4

1. Een opleiding als bedoeld in artikel 3 heeft een omvang van ten minste 4860 uren, waarvan ten minste 1360 uren onderwijs, 3240 uren gesuperviseerde werkervaring als klinisch neuropsycholoog en 260 uur supervisie.
2. Het in het eerste lid bedoelde onderwijs omvat ten minste 600 cursusuren en ten minste 760 uur literatuurstudie en praktijkopdrachten.

Artikel 5

3. Een opleiding als bedoeld in artikel 3 omvat ten minste de volgende onderwerpen:
  - c. fundamentele neuropsychologische theorie;
  - d. neuropsychologische diagnostiek;
  - e. neuropsychologische indicatiestelling en behandeling;
  - f. wetenschappelijk onderzoek en innovatie;
  - g. overige beroepsrelevante kennis en vaardigheden.
4. Binnen het praktijkgedeelte van de opleiding, omvattende de werkervaring en de supervisie, is een differentiatie mogelijk gericht op de leeftijdsgroep van kinderen en jeugdigen, dan wel de leeftijdsgroep van volwassenen, inclusief oudere volwassenen.

Artikel 6

Ten aanzien van de opleiding in de fundamentele neuropsychologische theorie als bedoeld in artikel 5, eerste lid onder a. gelden de volgende nadere bepalingen:

1. De opleiding omvat ten minste de volgende onderwerpen:
  - a. normale ontwikkeling en veroudering;
  - b. neurofysiologische, neurobiochemische en neuroanatomische grondslagen van gedrag;
  - c. herstelmechanismen en plasticiteit;
  - d. theorieën en empirische kennis met betrekking tot neuropsychologische functies, vaardigheden, gedragingen en belevingen, in het bijzonder de ontwikkeling daarvan en de stoornissen die daarin kunnen optreden en de wijze van omgaan ('coping') daarmee.
2. De opleiding op dit gebied heeft een omvang van ten minste 230 uur, waarvan 110 cursusuren en 120 uren literatuurstudie en praktijkopdrachten.

Artikel 7

Ten aanzien van de opleiding op het gebied van de neuropsychologische diagnostiek als bedoeld in artikel 5, eerste lid onder b gelden de volgende nadere bepalingen.

1. De opleiding op dit gebied omvat ten minste de volgende onderwerpen:
  - a. etiologie en epidemiologie van neuro(psycho)logische stoornissen, met bijzondere aandacht voor risicofactoren;
  - b. kennis van de specifieke kenmerken van neuro(psycho)logische ziektebeelden en hun beloop, inclusief herstelmechanismen;
  - c. methoden en methodologie van onderzoek naar de relatie tussen hersenen en gedrag en de interpretatie daarvan.
2. De opleiding op dit gebied heeft een omvang van ten minste 1270 uren, waarvan 140 cursusuren, 160 uren literatuurstudie en praktijkopdrachten, 900 uren werkervaring en 70 uren supervisie.
3. Tot de in het eerste lid onder b. bedoelde neuropsychologische ziektebeelden behoren in elk geval:
  - a. stoornissen in de vroege ontwikkeling en bij veroudering;
  - b. hersenziekten en -aandoeningen;
  - c. somatische ziekten/aandoeningen met gevolgen voor het functioneren van het brein;
  - d. neuropsychologische aspecten bij aangeboren afwijkingen, ontwikkelingsstagnatie, neuropsychiatrische (psycho-organische) en psychiatrische ziektebeelden.

Artikel 8

Ten aanzien van de opleiding op het gebied van neuropsychologische indicatiestelling en behandeling als bedoeld in artikel 5, eerste lid onder c gelden de volgende nadere bepalingen.

1. De opleiding op dit gebied omvat:
  - a. kennis van gedragswetenschappelijke behandelvormen bij neuropsychologische problematiek, de effecten daarvan en de indicaties daarvoor;
  - b. kennis van behandelingen door andere disciplines in geval van neuropsychologische problematiek, de effecten daarvan en de indicaties daarvoor;
  - c. het opstellen van behandelplannen, inclusief procedures voor de evaluatie van de effectiviteit van de behandeling;
  - d. praktische beheersing van relevante gedragswetenschappelijke behandelvormen.
2. De opleiding op dit gebied heeft een omvang van ten minste 1270 uren, waarvan 140 cursusuren, 160 uren literatuurstudie en praktijkopdrachten, 900 uren werkervaring en 70 uren supervisie.
3. De in het eerste lid onder a. en d. bedoelde behandelvormen zijn gericht op de cognitieve, emotionele en gedragsgevolgen van hersendysfuncties en omvatten naast behandelingen gericht op de individuele cliënt of het cliëntsysteem ook interventies gericht op de sociale en fysieke omgeving en advisering van personen die betrokken zijn bij de zorg en hulpverlening. Zij omvatten individu- en groepsgerichte interventies, counseling, omgevingsmanagement, voorlichting en psycho-educatie.
4. Tot de in het eerste lid onder b. bedoelde disciplines behoren ten minste de psychofarmacologie, de revalidatiegeneeskunde, de neurofysiologie, de neurochirurgie, de fysiotherapie, de ergotherapie, de bewegingstherapie, de logopedie, remedial teaching en gezins-/ouderbegeleiding.

Artikel 9

Ten aanzien van de opleiding op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en innovatie als bedoeld in artikel 5, eerste lid onder d gelden de volgende nadere bepalingen.

1. De opleiding op dit gebied beoogt de opleiding uit te rusten met de attitude, kennis en vaardigheden, die vereist zijn voor
  - a. het volgen en kritisch kunnen beoordelen van wetenschappelijke ontwikkelingen op het gebied van de klinische neuropsychologie;
  - b. het vertalen van bedoelde wetenschappelijke ontwikkelingen naar de praktijk;
  - c. het zelfstandig kunnen uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek op het gebied van de klinische neuropsychologie, inclusief de rapportage daarover;
  - d. de communicatie met vertegenwoordigers van andere disciplines.
2. De opleiding op dit gebied heeft een omvang van ten minste 870 uren, waarvan 100 cursusuren, 100 uren literatuurstudie en praktijkopdrachten, 600 uren werkervaring en 70 uren supervisie.
3. De opleiding op dit gebied omvat ten minste de ontwikkeling van kennis en vaardigheden op de volgende terreinen:
  - a. wetenschapsleer, toegespitst op wetenschapstheoretische vragen met betrekking tot hersen-gedragrelaties;
  - b. kritische beoordeling van wetenschappelijke en vakliteratuur;
  - c. gevorderde statistiek, met name parametrische en non-parametrische methoden en n=1 methodologie;
  - d. het opstellen van een onderzoeksplan;
  - e. presentatie en rapportage van onderzoeksbevindingen, zowel mondeling als schriftelijk.

In het kader van dit deel van de opleiding dient minimaal één patiëntgebonden wetenschappelijk onderzoek te worden uitgevoerd en gerapporteerd.

Artikel 10

Ten aanzien van de opleiding op het gebied van overige beroepsrelevante kennis en vaardigheden als bedoeld in artikel 5, eerste lid onder e gelden de volgende nadere bepalingen.

1. De opleiding op dit gebied heeft tot doel de opleiding voor te bereiden op een adequate vervulling van zijn beroepsrol, inclusief de kennis, attitude en vaardigheden die benodigd zijn voor het vervullen van leidinggevende functies in multidisciplinair verband.
2. De opleiding op dit gebied heeft een omvang van ten minste 620 uren, waarvan 55 cursusuren, 50 uren literatuurstudie en praktijkopdrachten, 500 uren werkervaring en 15 uren supervisie.
3. Dit onderdeel van de opleiding omvat ten minste de volgende onderwerpen:
  - a. ontwikkelen van inzicht in beroepsidentiteit en beroepsprofiel, waaronder afgrenzing ten opzichte van andere disciplines;
  - b. ontwikkelen van bewustzijn van en inzicht in eigen professionele mogelijkheden en grenzen;
  - c. ethiek en voor het vakgebied relevante wet- en regelgeving;
  - d. het geven van onderwijs en supervisie;
  - e. management.

Artikel 11

Tot de opleiding tot klinisch neuropsycholoog worden uitsluitend personen toegelaten die zijn geregistreerd als gezondheidszorgpsycholoog krachtens de Wet.

Hoofdstuk IV Overgangsbepaling

Artikel 12

1. Gezondheidszorgpsychologen die niet beschikken over het in het artikel 3 genoemde getuigschrift, maar op het moment van inwerkingtreding van dit besluit aantoonbare ervaring op specialistisch niveau hebben op het gebied van de klinische neuropsychologie komen in aanmerking voor inschrijving in het register indien zij met goed gevolg een toets hebben afgelegd, waaruit blijkt dat zij voldoen aan de opleidingseisen genoemd in de artikelen 6 tot en met 8 en 10 van dit besluit.
2. Tot de toets zoals bedoeld in het eerste lid worden uitsluitend toegelaten gezondheidszorgpsychologen die voldoen aan elk van de volgende voorwaarden:
  - a. Betrokkene heeft tussen 1 januari 2000 en de datum van inwerkingtreding van dit besluit minimaal 7000 uur werkervaring opgedaan als gezondheidszorgpsycholoog op het specialistische gebied van de klinische neuropsychologie;
  - b. Betrokkene heeft aantoonbare ervaring met onderzoek op het gebied van de humane neuropsychologie, blijkend uit:
    1. een dissertatie op dit gebied;
    2. dan wel publicatie van minstens twee artikelen op dit gebied, waarvan minstens één als eerste auteur;
    3. dan wel minstens drie publicaties op dit gebied als medeauteur.In de onder 2. en 3. genoemde gevallen dient het publicaties te betreffen die naar het oordeel van de registratiecommissie voldoen aan de daarvoor geldende wetenschappelijke standaarden. In het onder 3. genoemde geval dient bovendien tot genoegen van de registratiecommissie te worden aangetoond dat de auteur een essentiële rol heeft gespeeld in het onderzoek dat ten grondslag heeft gelegen aan de betreffende publicaties.
3. De toets betreft de onderdelen fundamentele neuropsychologische theorie, klinisch-neuropsychologische diagnostiek, klinisch-neuropsychologische behandeling en voor het

- specialisme relevante wet- en regelgeving. Voorwaarde voor inschrijving in het register is dat betrokkene binnen twaalf maanden nadat hij door de registratiecommissie is toegelaten tot de toets op elk van deze onderdelen een voldoende resultaat heeft behaald.
4. Elke kandidaat krijgt één maal de gelegenheid om de toets af te leggen. Uitsluitend in het geval de uitkomst van de toets op een bepaald onderdeel ruimte laat voor twijfel, wordt de gelegenheid geboden voor een eenmalige hertoets voor het betreffende onderdeel. Ook in dit geval geldt, dat de gehele toetsprocedure moet zijn afgesloten binnen twaalf maanden na toelating tot de toets.
  5. Gezondheidszorgpsychologen met een prominente positie op het gebied van de klinische neuropsychologie kunnen verzoeken om vrijstelling van de toets. Hiervoor dient voldaan te zijn aan de voorwaarden genoemd in het tweede lid, en daarenboven aan de volgende aanvullende voorwaarden:
    - a. betrokkene heeft gedurende minimaal één jaar leiding gegeven aan een als zodanig herkenbare klinisch-neuropsychologische eenheid of afdeling binnen een instelling voor gezondheidszorg, of was in de periode 1 januari 1992 - 1 januari 2000 ten minste 7000 uur werkzaam op het specialistische gebied van de klinische neuropsychologie;
    - b. betrokkene heeft aantoonbare ervaring met onderzoeksmanagement op het gebied van de neuropsychologie, blijkend uit een dissertatie op het gebied van de humane neuropsychologie, dan wel ten minste twee jaar ervaring als leidinggevende binnen een onderzoeksprogramma op dit gebied.
  6. Een verzoek tot toelating tot de toets als bedoeld in het eerste lid, respectievelijk vrijstelling van de toets als bedoeld in het vijfde lid dient plaats te vinden binnen zes maanden na openstelling van het register.

Hoofdstuk V Slotbepalingen

Artikel 13

1. Dit besluit treedt in werking op 1 januari 2008.
2. Dit besluit wordt aangehaald als: Besluit specialisme klinische neuropsychologie.

Vastgesteld op 25 januari 2007 en gewijzigd bij elektronische besluitvorming, 12 december 2007 en 21 februari 2008.

Gewijzigde versie vastgesteld op 2 december 2008.

Amsterdam, 21 februari 2008,
Drs. H.H.W de Veen, voorzitter
Drs. P.C. van Drunen, secretaris

Toelichting

Op het terrein van de gezondheidszorgpsychologie heeft zich naast het bestaande specialisme klinische psychologie een nieuw specialisme geprofileerd, de klinische neuropsychologie. In de interactie tussen de neurowetenschappen en de gedragswetenschappen is de neuropsychologie de wetenschap van de relaties tussen hersenen en gedrag. De *klinische* neuropsychologie betreft de toepassing hiervan in de individuele gezondheidszorg. Zij is gericht op de diagnostiek, begeleiding en behandeling van, en de voorlichting over, de cog-

nitieve, emotionele en gedragsmatige gevolgen van hersenletsels en hersendisfuncties. De grote aantallen getroffen patiënten in onze maatschappij, de grote diversiteit van de doorgaans complexe psychische gevolgen voor de patiënt en diens omgeving, en de snelle wetenschappelijke ontwikkelingen op dit gebied maken een grondige scholing, kwaliteitsbewaking en (her)registratie van deskundigen noodzakelijk. In de Verenigde Staten en in een aantal Europese landen bestaat om die redenen al een postacademische opleiding voor specialisten in de klinische neuropsychologie.

In de praktijk van de individuele gezondheidszorg gaat het hier zowel om zeer frequent in de bevolking voorkomende ziekten en afwijkingen (zoals bijvoorbeeld beroerten, dementieën, hersenbeschadigingen door ongevallen, ADHD, leerstoornissen) als om talrijke meer zeldzame aandoeningen (zoals bijvoorbeeld hersentumoren, erfelijke hersenafwijkingen, cerebrale intoxicaties). Daarbij dient de gedragskundige over adequate kennis en vaardigheden te beschikken met betrekking tot de voor deze aandoeningen specifieke psychodiagnostische en behandelingstechnische mogelijkheden, zowel bij kinderen en jeugdigen als bij jongere en oudere volwassenen.

Maatschappelijk gezien is het voor het publiek, de betreffende patiënten, hun naasten en verzorgers, en voor professionele zorgverleners van groot belang dat een specifieke deskundigheid ten aanzien van de cognitieve, emotionele en gedragsgevolgen van hersenstoornissen herkenbaar is en gegarandeerd wordt. Het belang hiervan is door vele organisaties onderstreept, zowel door patiëntenverenigingen als door professionele verenigingen van psychiaters, neurologen en geriateren.

De opleiding heeft een omvang van 4860 uur, overeenkomend met een studieduur van vier jaar (op basis van 4 dagen in de week). De structuur van de opleiding volgt in grote lijnen die van de opleiding tot klinisch psycholoog, namelijk een combinatie van praktijk en theoretisch onderwijs, een onderverdeling in diagnostiek, indicatiestelling en behandeling, onderzoek en innovatie, en overige relevante thema's zoals management, wet- & regelgeving en didactiek. Bij de vastlegging van het minimum aantal uren dat aan elk onderdeel besteed moet worden is gekozen voor een 'vrije ruimte' van ca. 15%, met name vanwege het dynamische karakter van het vakgebied: een te rigide uren tabel zou de ruimte wegnemen om in de opleiding adequaat in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen.

Net als bij de opleiding tot klinisch psycholoog is een beperkte differentiatie mogelijk naar leeftijdsgroep: kinderen en jeugdigen vs. jongere en oudere volwassenen. Deze differentiatie betreft alleen het praktijkgedeelte van de opleiding; het theoretische onderwijs is ongedifferentieerd en bestrijkt de gehele leeftijdsrange van pasgeborene tot bejaarde. Wat betreft de jongere leeftijdsgroepen zal daarbij expliciet aandacht worden besteed aan de dwarsverbanden met de ontwikkelingspsychologie en het pedagogisch domein.

In artikel 12 wordt een overgangsregeling getroffen voor gz-psychologen die reeds binnen het specialisme werkzaam zijn. Deze regeling is gebaseerd op vier uitgangspunten:

1. De regeling is uitsluitend bestemd voor gz-psychologen met aantoonbare, substantiële en recente werkervaring op specialistisch niveau op het gebied van de klinische neuropsychologie. Het dient hier dus te gaan om werkervaring die wat betreft het vereiste kennis- en deskundigheidsniveau uitstijgt boven hetgeen tot het standaard-takenpakket van de gz-psycholoog behoort. Als kwantitatieve ondergrens is hierbij gesteld 7000 uur werkervaring sinds 1 januari 2000. Dit komt overeen met een aanstelling van ca. 0,6 fte gedurende deze periode.
2. De klinisch neuropsycholoog is nadrukkelijk een scientist-practitioner: wetenschappelijk onderzoek is een integraal onderdeel van de beroepsuitoefening. Om deze reden is naast werkervaring ook onderzoekservaring vereist als toelatingsvoorwaarde tot de overgangsregeling.
3. Registratie is een teken van vakbekwaamheid. Ook specialisten die via de overgangsregeling geregistreerd zijn dienen te beschikken over up-to-date kennis van het vak-

gebied. Om die reden dienen zij een toets af te leggen, waaruit blijkt dat hun kennis van het vak zich bevindt op een niveau dat vergelijkbaar is met de eindtermen van de reguliere opleiding. Overigens is de *vorm* van deze toets wel aangepast aan de situatie van de betrokkenen: de toets vindt plaats aan de hand van casussen uit de klinisch-neuropsychologische praktijk, die de betrokkenen in de gelegenheid stellen hun niveau van professionele expertise te demonstreren.

4. Er is een kleine groep van gz-psychologen met een zodanige positie binnen het vakgebied, dat een toets overbodig moet worden geacht. Dit betreft enerzijds hen met een leidinggevende positie binnen het vakgebied, anderzijds hen met een zeer lange staat van dienst. De precieze criteria hiervoor zijn geformuleerd in het vijfde lid. Ter vermijding van misverstanden zij erop gewezen dat dit *aanvullende* criteria zijn, bovenop de criteria die gelden voor toelating tot de toets. Gezondheidszorgpsychologen die voldoen aan deze criteria zijn vrijgesteld van de toets en komen dus zonder meer in aanmerking voor inschrijving in het register.